

DISKUSSIONSINDLÆG MEDDELELSER OG OVERSIGTER

NOGLE BEMÆRKNINGER TIL »NATIONALINDKOMSTENS FORDELING MELLEM SAMFUNDSGRUPPER«

I sin artikel »Nationalindkomstens fordeling mellem samfundsgrupper« har departementschef Einar Cohn opstillet en tabel 5, der for visse samfundsgrupper giver oplysning om antal og samlet indkomst i 1870, 1905 og 1947. (N. T. 1949, side 369 ff.).

Om denne tabel gør E. C. forskellige bemærkninger, og — for at citere — »Den første og den vigtigste bemærkning er, at en sådan tabel overhovedet ikke kan opstilles«.

Udtalelsen skal vel forstås som et paradoks, men den dækker samtidig ganske præcist over to grundindstillinger blandt statistikere.

Den ene gruppe viger ikke tilbage for at konstruere tal, selv om man som i dette tilfælde er ganske klar over, at opgaven egentlig er uløselig. Den anden — ganske vist mere nuancerede — gruppe tager mere tungt på tingene og er ikke bange for i givet fald at erkende, at man ikke magter at producere statistiske tal.

Nu må det indrømmes, at der kan komme situationer, hvor myndighederne — hvad enten det er stat, kommune eller organisationer — har brug for et talmæssigt skøn, uanset om dette bygger på tilstrækkeligt solidt grundlag. I så fald må fagstatistikere selvfølgelig stille sig til rådighed som dem, der i mange tilfælde vil være de bedst kvalificerede til at udøve skønnet; at man samtidig tager ethvert forbehold, er en given sag.

Anderledes må det stille sig, når man selv finder et problem, som man vil søge at belyse statistisk. Hvis man i så fald ikke kan pålægge sig den selvtugt at standse op, når det statistiske materiale bliver for tyndt, havner man let i gætterier, til skade for sin videnskabs renommé.

Jeg skal ikke i enkeltheder gå ind på en kritik af tallene i E. C.s artikel, så meget mere som det med prisværdig åbenhed fremgår, hvor skønsmæssige mange af tallene er, især for såvidt angår de gamle år. På forhånd kan der dog måske være anledning til at gøre opmærksom på den selvfølgelighed, at en samfundsklasses andel af nationalindkomsten efter sagens natur må ligge mellem 0 og 100 pct., og forholdsvis små udsving i de beregnede procenter kan derfor give udtryk for store reelle forskydninger.

Den afgørende indvending mod E. C.s hele opbygning er imidlertid den, at hans forskellige procenter i tabel 6 ikke er sammenlignelige, nemlig fordi såvel tællerne som nævnerne i hans brøker dækker over forskellige begreber.

I opgørelsen for 1870 indgår i E. C.s tal praktisk taget kun to grupper: arbejderklassen samt indehavere og direktører, medens tjenestemænd, funktionærer og liberale erhverv talmæssigt er betydningsløse. Og indenfor arbejderklassen er det tyndet ved landbrug og daglejere på landet, som er dominerende.

DISKUSSIONSINDLÆG MEDDELELSER OG OVERSIGTER

NOGLE BEMÆRKNINGER TIL »NATIONALINDKOMSTENS FORDELING MELLEM SAMFUNDSGRUPPER«

I sin artikel »Nationalindkomstens fordeling mellem samfundsgrupper« har departementschef Einar Cohn opstillet en tabel 5, der for visse samfundsgrupper giver oplysning om antal og samlet indkomst i 1870, 1905 og 1947. (N. T. 1949, side 369 ff.).

Om denne tabel gør E. C. forskellige bemærkninger, og — for at citere — »Den første og den vigtigste bemærkning er, at en sådan tabel overhovedet ikke kan opstilles«.

Udtalelsen skal vel forstås som et paradoks, men den dækker samtidig ganske præcist over to grundindstillinger blandt statistikere.

Den ene gruppe viger ikke tilbage for at konstruere tal, selv om man som i dette tilfælde er ganske klar over, at opgaven egentlig er uløselig. Den anden — ganske vist mere nuancerede — gruppe tager mere tungt på tingene og er ikke bange for i givet fald at erkende, at man ikke magter at producere statistiske tal.

Nu må det indrømmes, at der kan komme situationer, hvor myndighederne — hvad enten det er stat, kommune eller organisationer — har brug for et talmæssigt skøn, uanset om dette bygger på tilstrækkeligt solidt grundlag. I så fald må fagstatistikere selvfølgelig stille sig til rådighed som dem, der i mange tilfælde vil være de bedst kvalificerede til at udøve skønnet; at man samtidig tager ethvert forbehold, er en given sag.

Anderledes må det stille sig, når man selv finder et problem, som man vil søge at belyse statistisk. Hvis man i så fald ikke kan pålægge sig den selvtugt at standse op, når det statistiske materiale bliver for tyndt, havner man let i gætterier, til skade for sin videnskabs renommé.

Jeg skal ikke i enkeltheder gå ind på en kritik af tallene i E. C.s artikel, så meget mere som det med prisværdig åbenhed fremgår, hvor skønsmæssige mange af tallene er, især for såvidt angår de gamle år. På forhånd kan der dog måske være anledning til at gøre opmærksom på den selvfølge, at en samfundsklasses andel af nationalindkomsten efter sagens natur må ligge mellem 0 og 100 pct., og forholdsvis små udsving i de beregnede procenter kan derfor give udtryk for store reelle forskydninger.

Den afgørende indvending mod E. C.s hele opbygning er imidlertid den, at hans forskellige procenter i tabel 6 ikke er sammenlignelige, nemlig fordi såvel tællerne som nævnerne i hans brøker dækker over forskellige begreber.

I opgørelsen for 1870 indgår i E. C.s tal praktisk taget kun to grupper: arbejderklassen samt indehavere og direktører, medens tjenestemænd, funktionærer og liberale erhverv talmæssigt er betydningsløse. Og indenfor arbejderklassen er det tyndet ved landbrug og daglejere på landet, som er dominerende.

I opgørelsen for 1947 har gruppen tjenestemænd og funktionærer derimod 20 pct. af den samlede nationalindkomst, og indenfor arbejderklassen er det nu arbejderne ved industri og håndværk, som er dominerende.

Disse oplysninger illustrerer klart, at der er foregået en strukturændring i det danske samfund fra 1870 til 1947, og hvad specielt angår begrebet arbejderklassen, har dette reelt et helt forskelligt indhold på de to tidspunkter.

Man kan derfor ikke som E. C. tage sit udgangspunkt i erhvervsfordelingen i 1870 og for de følgende år give sig til at undersøge antal og indkomst for de tilsvarende grupper af arbejderklassen, uden at tage hensyn til, at der er opstået nye erhverv, der på samme måde som den egentlige arbejderklasse bidrager til øgningen i samfundets produktion.

Dette gælder stort set hele gruppen »tjenestemænd og funktionærer«, som af E. C. betegnes som »ikke-producerende erhvervsudøvere«. Disse mennesker, hvis sociale stilling for de allerflestes vedkommende placerer dem i arbejderklassen, og som aflønnes i takt med de øvrige arbejdere, udfører et lige så produktivt arbejde, som dem, der af E. C. henføres til arbejderklassen. Man tænke blot på jernbanefunktionærer og chauffører. Og alle der er knyttet til hospitaler og sundhedsvæsen: deres indsats har forøget den gennemsnitlige levealder for hele befolkningen, især for den fattigste dels vedkommende, og hvis man ikke begrænser sig til at undersøge befolkningsgruppernes andel af nationalindkomsten i et bestemt år, men gennem hele levetiden for det enkelte menneske, er arbejdernes andel af nationalindkomsten derfor alene ad denne vej forøget betydeligt.

Når man udfra disse betragtninger henfører i alt fald den væsentligste del af tjenestemænd og funktionærer til arbejderklassen, kommer man til, at disse befolkningslags andel af nationalindkomsten er forøget, altså et ganske andet resultat end E. C. er kommet til ved at se bort fra, at begrebet arbejderklassen har skiftet karakter i den omhandlede periode.

Hvad dernæst angår brøkernes nævner: nationalindkomsten, vil jeg ligeledes hævde, at disse tal er så afgørende påvirket af samfundets strukturændringer, at de ikke er egnede til at være sammenligningsgrundlag. E. C. konstruerer ganske vist et tal af størrelsesordenen ca. 500 mill. kr. for nationalindkomsten i 1870 »under hensyn til at naturaløkonomien dengang var af større betydning end nu«. En anden statistiker kunne måske komme til et tal omkring 600 mill. kr., og denne forskel er jo ikke uden betydning i denne forbindelse; men hvad der for mig er mere afgørende er, at slige tænkte tal ikke har nogen reel beviskraft. Man sammenligner to helt forskellige samfund: tænk blot på, at kvindernes arbejde dengang udelukkende lå i hjemmet, medens de nu i vidt omfang deltager i det almindelige erhvervsliv; eller på datidens mange børnerige familier, hvor børnene måtte tage deres del i arbejdet.

Disse bemærkninger har villet gøre for at præcisere, at der er forskellige meninger om, hvor langt statistikere bør vove sig ud i talkonstruktioner.

Henry Stjernqvist.

HVEM ER MEDLEM AF BRUGSFORENINGER?

I forbindelse med andre undersøgelser vedrørende den kooperative handel, som Aarhus Universitets økonomiske Institut iværksatte for nogle år siden, foretog man også en undersøgelse af medlemsbestandens fordeling efter erhverv ved udgangen af 1941. Resultatet af denne undersøgelse gengives nedenfor.

Bearbejdelsen af det indsamlede materiale er i hovedsagen foretaget af undervisningsassistent, cand. oecon. *Svend Fredens*, mens teksten er skrevet af undervisningsassistent, cand. oecon. *Carl E. Sørensen*.